

Έτος Α΄

Μάιος 1970

Φύλλον 6ον

ΕΙΣ ΤΑ ΙΧΝΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΦΑΡΙΔΟΣ

Εισ τήν καλλιδενδρον πεδιάδα τῆς Λακεδαιμόνος πάλαι ποτέ ἤκμασεν ἡ τερπνὴ πόλις Φᾶρις, ἡ ὅποια ἐξηφανίσθη τελείως πρό χιλιετηρίδων. Ἡμεῖς μέ τὰς ἀσθενεῖς μας δυνάμεις θά προσπαθήσωμεν νά διαταράξωμεν ἐλαφρῶς τὸν βαρύν κονιορτόν τῆς λήθης τῆς καὶ τοῦ χρόνου, βάσει τῶν ἐλαχίστων ὑπαρχόντων ἱστορικῶν στοιχείων καὶ ἄλλων ἐνδείξεων.

Τό θέμα ὅμως τοῦτο θά ἀφήσωμεν ἀνοικτόν διὰ νὰ τὸ ὁλοκληρώσουσιν ἄλλοι Φαρίται, πλεόν ἰκανώτεροι ἡμῶν.

Εἶναι ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένον ὅτι μετὰ τὰς γεωλογικὰς ἀναστατώσεις τοῦ πλανήτου μας πρό 30-15 χιλιάδων ἐτῶν, ἦτοι ἐκρήξεις ἠφαιστείων, τρομακτικοὶ σεισμοί, τήξεις αἰωνοβίων παγετῶνων καὶ καταποντισμοὶ τεραστίων ἐκτάσεων, εἰδικώτερον δέ μετὰ τὸν καταποντισμὸν τῆς Αἰγῆτιδος, δηλαδή τοῦ βιβλικοῦ κατακλυσμοῦ, ἡ ἐάν προτιμᾶτε, μετὰ τὴν μυθολογικὴν τιτανομαχίαν, θεῶν καὶ τιτάνων, ἤρχισαν νά κατακλύζουσι τὸν Ἑλλαδικὸν χῶρον διάφορα φυλαὶ ἀνθρώπων.

Αἱ μετακινούμεναι φυλαὶ ἢ ἀλληλοσπασθῶντο ἐντὸς τοῦ εὐρυτάτου πελασγικοῦ χώρου ἢ συνεχωνεύοντο εἰς αὐτόν.

Εἰς τὴν Λακωνικὴν πρό 3.000 π.χ. ἐ-

τῶν κατῆλθον οἱ Ἀχαιοί, οἱ ὅποιοι συγχωνευθέντες μετὰ τῶν ἀρχαιοελλήνων ἐδημιούργησαν ἓνα θαυμάσιον πολιτισμόν. Οὗτοι τελικῶς παρακμάσαντες μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν ἐναντίον τῆς Τροίας ὑπετάγησαν ἢ ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων ἰσχυρῶν Δωριέων (800-700 π.χ.).

Ἡ Λακωνικὴ κατὰ τὴν Ἀχαικὴν περίοδον ἦτο διηρημένη εἰς τὰς ἡγεμονίας τῶν πόλεων τῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξέχονσαν θέσιν κατεῖχεν ἡ εὐφορος Φᾶρις. Τοῦτο δέ συμπεραίνεται ἐκ τοῦ ὅτι ἀναφέρεται πρώτη μετὰ τῶν πόλεων τῆς Λακωνικῆς, αἱ ὅποιοι διέθεσαν πλοῖα εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῆς Τροίας (Ὁμήρου Ἰλιάς, στοιχεῖον β, κατάλογος πλοίων).

Ὁ περιηγηθεὶς τὴν Λακωνίαν Πausανίας τὸ 174 μ.χ. εἰς τὰ «Λακωνικά» του οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τῆς ἀκριβοῦς θέσεως τῆς ἀρχαίας Φαρίδος ἢ τῶν ἐρείπων τῆς, ἀλλὰ μόνον ἀορίστως ὅτι κάποτε ὑπῆρξεν ἡ πόλις Φᾶρις νοτίως τῶν Ἀμυκλῶν διὰ τῶν ἐξῆς: «παρὰ Ἀμύκλας ἰοῦσιν εὐθείαν ὡς ἐπὶ θάλασσαν Φᾶρις πόλις ἐν τῇ Λακωνικῇ ποτὲ ὤκειτο. . .».

Τὴν ἀκριβῆ θέσιν τῆς Φαρίδος θά ἦτο ἀδύνατον εἰς τὸν Pausanίαν νά προσδιορίσῃ λόγω ἀφανισμοῦ τῆς

ΕΝΑΣ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙΤΗΣ ΘΥΜΑΤΑΙ...

(ΘΕΑΤΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ)

Στο τελευταίο φύλλο της εφημερίδος μας είχα υποσχεθῆ πῶς θάγραφα γιά τίς θεατρικές παραστάσεις, πού δόθηκαν ἀπό τὸ 1935 κι' ἔπειτα, ἐποχὴ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀρχίζουν, γιά πρώτη φορά, νά παίρνουν μέρος καί κορίτσια. Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως στήν τολμηρῆ, γιά τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, πρωτοβουλία τοῦ συγχωριανοῦ μας καί παθιασμένου λάτρη τοῦ χωριοῦ μας κ. Βενιζέλου Καρκαμπάση. Αὐτὸς στάθηκε ἀξίος συνεχιστῆς τῆς ὤραιας αὐτῆς θεατρόφιλης παραδόσεως τοῦ Ξηροκαμπίου.

Ἄς ἀφίσουμε ὅμως τὸν ἴδιο νά μᾶς διηγηθῆ τὸ τόλμημά του, γιατί τόλμημα ἦταν τότε αὐτό. Τοῦ ζήτησαμε σχετικά πληροφορίες καί μᾶς ἔγραψε...

«Μέσα στήν κοινωνική ἐρημιὰ πού ζούσαμε στὸ τότε πολυάνθρωπο χωριὸ μας, στίς 2-6-1935 ἡ συντροφιά μου κι' ἐγὼ ἀποφασίσαμε νά δώσουμε μιὰ θεατρικὴ παράσταση. Ἦμωνα ἐκεῖνος πού πρότεινα κι' ἐπέμεινα ὅτι ἔπρεπε νά λάβουν μέρος καί θηλυκά πρόσωπα. Γύρνα πίσω 35 χρόνια καί θυμῆσου τί ἐσή-

πρὸ πολλῶν αἰῶνων καί μὴ ἔγκαταλείψωσι σίμμαντι-ῶν ἐρειπίων. Ἄσφαλῶς θά ἠγνῶουν τοῦτο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καί οἱ ἴδιο οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς αὐτῆς.

Ἐπίσης δὲν θά ἦτο δυνατόν νά ἐξακριβώσῃ ὁ Πausανίας, ἐάν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Φάριδος ἦτο ἐκτισμένον ἄλλο χωριὸν ὑπὸ ἄλλην ὀνομασίαν. Ἐκτός τούτου ὁ Pausanias οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τῶν ὑπαρχόντων χωρίων τῆς περιοχῆς καί εἰς πολλὰ σημεῖα τῶν ἀφηγήσεών του εἶναι ἀσπέρης καὶ ἄλληλ-πῆς.

Ἐάν εἶχον ἐγκαταλειφθῆ εἰς τὴν Φάριδα ἀξιόλογα μνημεῖα ἰσοφαλῶς θά ἐπέσυρον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Pausanίου καί θά περιέγραφε ταῦτα, ὡς φαίνεται ὅμως ἡ Φάρις ἐστερεῖτο τοιοῦτων ἢ ταῦτα ἐξηφανίσθησαν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων.

Εὐάγγελος Μαυροειδῆς
(Συνεχίζεται)

μαίνε γιά τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἢ πρότασί μου. «Τὰ κορίτσια θεατρίνες!!!» Πολλὲς οἱ ἀντιρρήσεις ἀπὸ παντοῦ. Ξεχωρίζω ὅμως μὲ συγκίνησι τὴν συμπάραστασι στήν ἐπιμονὴ μου τῆς ἀλησιμόνητης Ἀγγελικῆς Ἰατρίδου, τῆς Ἀμαλίας Λεονταρίτου, τῆς Ἀρετῆς Μιχαλακάκου καί τοῦ δασκάλου Ἀλέκου Σολωμοῦ. Ὅπου ζήτησα τότε ἀπὸ πατέρες, μητέρες, ἀδελφοὺς ν' ἀφίσουν τὰ κορίτσια τους νά λάβουν μέρος, συνήτησα εἰρωνικὴ ἀρνήσι, μέχρι καί κᾄποιο θυμὸ, πού τόλμησα νά τους ζητήσω νά γίνῃ τὸ κορίτσι τους—τὸ δικό τους τὸ κορίτσι—«θεατρίνα»... Τί τοὺς πέρασα δηλαδῆ... Μιὰ συγκινητικὴ ἐξάφρησι εἶχα μονάχα. Τὸ προοδευτικὸ σπιτικὸ τοῦ Σωτήρη Σολωμοῦ, πού πρόθυμα ἐπέτρεψε στὸ κορίτσι τους νά λάβῃ μέρος. Ἔτσι μαζί μὲ τὴν κόρη αὐτῆ, δηλαδῆ τὴν Γεωργία Σ. Σολωμοῦ καί νῦν κ. Γ. Κουμουστιώτου, τὴν ἀδελφῆ μου Ἀλφουρέσσα Καρκαμπάση καί νῦν κ. Β. Ροδινοῦ καί τὴν Δημητρά Σ. Μιχαλακάκου καί νῦν κ. Γεωργ. Πιτσιώλη τίς τρεῖς συμμεθέτησε καί φίλες ζεινήσαμε καί βάλουμε μπρὸς γιά νά παίξουμε τὸ ἔργο τοῦ Γρ. Ξενόπουλου «Οἱ φοιτηταί». Τὸ ἔργο εἶχε τέσσερις γυναικείους ρόλους. Μὰ ἐπειδὴ στάθηκε ἀδύνατο νά βροῦμε ἄλλη κοπέλλα, τὸν τέταρτο γυναικεῖο ρόλο τὸν ἀναθέσαμε στὸν μακαρίτη Βαγγέλη Ἀρμπούζη.

Οἱ τότε διανοούμενοι φοβόντουσαν πῶς οἱ κοπέλλες, μαθήτριες τῆς Βασιλίσσης, δὲν θά τὰ κατάφερναν. Ἐμεῖς ὅμως ριχτήκαμε στήν δουλειά. Κάνουμε διανομὴ κι' ἀρχίσαμε κάθε βράδυ τίς πρόβες. Εἶχαμε σκοπὸ τίς εἰσπράξεις νά τίς παραχωρήσουμε στὸν μουσικοαθλητικὸ σύλλογο «Ἀπόλλων». Δὲν εἶχε ὅμως ἀκόμη ἐγκριθῆ τὸ καταστατικὸ του καί γι' αὐτὸ τίς παραχωρήσαμε στὸ σχολεῖο.

Ἡ διανομὴ τοῦ ἔργου ἦταν ἡ ἐξῆς:

- 1) Κυρῆ-Μάρω Εὐάγγελος Ἀρμπούζης.
- 2) Φανίττα (κόρη τῆς) Ἀλφουρ. Καρκαμπάση.
- 3) Καῦλα (Ἀρσανεῖα) Γεωργ. Σολωμοῦ.
- 4) Κλειώ (») Δημ. Μιχαλακάκου.

Συνέχεια εἰς τὴν 8ην σελίδα

Τὸν παλιὸ ἐκεῖνο τὸν καιρὸ...

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ὁ Σχολάρχης Μαχαίρας μὲ τοὺς Ἑλληνοδιδασκάλους Παν. Παπαδάκου στ' ἄριστερά του καὶ Δημοσθένην Σαλαμβούρδου στὰ δεξιὰ του. Ὅλοι μακαρίτες τώρα. Χρονολογία: 1918, βγαλμένη μπροστά στὸ «Σχολαρχεῖο», στὸ σπίτι ποὺ ἦταν μέχρι πρότινος Ἀστυνομία, ἰδιοκτησία Ν. Κατσουλάκου.

Ὀνόματα μερικῶν ποὺ μπορούμε νὰ θυμηθοῦμε:

1η σειρά. Ἄριστερά τοῦ Π. Παπαδάκου ἡ Ἀλίκη Α. Κουμουστιώτου καὶ τώρα κυρία Δαρβίρη κοντὰ της ἡ Ἐρατὸ Δ. Σολωμοῦ (ἡ μακαρίτισσα σύζυγος Δ. Κατσαροῦ). Μετὰ ἀπ' αὐτὴν ἡ Εὐγενία Ν. Κονίδου καὶ τώρα κ. Σ. Κατσουλάκου. Μετὰ ἡ Βοδλα Ἀρνώτου.

Δεξιὰ τοῦ Σαλαμβούρδου ἡ κόρη του Ποτίτσα Μπομπότση (ΗΠΑ). Κοντὰ της ἡ Ἀθηνᾶ Ἀρνώτου σύζυγος Εὐαγγ. Παπαδάκου. Μεσολαβοῦν δύο μικρὲς κοπέλλες καὶ μετὰ ὁ Βασ. Πουλάκος ἀπὸ τὴν Ποταμιὰ καὶ στὴν ἄκρη ὁ μακαρίτης Ἡλίας Ζερβούλιας ἀπὸ τοὺς Γοράνους.

2α σειρά. Ἀπὸ τ' ἄριστερὸ μέρος 1ος ὁ Δ. Καμίτσης. Πίσω ἀπὸ τὸν Σαλαμβούρδου ὁ Χαρίλ. Καπετανάκος, ἐφέτης σήμερα. Πίσω της Κονίδου ὁ μακαρίτης Ἡλίας Κομνηνός.

3η σειρά. Πίσω ἀπὸ τὸν Παπαδάκο, ὁ μικρὸς (χωρὶς μαλλιά) εἶναι ὁ Παν. Πουλάκος τοῦ Κανέλλου, δικηγόρος στὴ Θεσσαλονίκη. Δεξιὰ τοῦ Πουλάκου (μὲ τὰ λευκὰ) ὁ Ποιάκης Καπετανάκος, καθηγητὴς.

4η σειρά. (ἑβάνο) Ἀπὸ τ' ἄριστερά μας 4ος (ὁ μικροῦλης) Κωνσταντῖνος Ἡλ. Ματθαῖος, καθηγητὴς, 5ος (δίπλα του) ὁ Παν. Ρέβας, 6ος ὁ μακαρίτης Βασ. Κουντοῦρης, 7ος ὁ Δημ. Μανιάτης, 8ος ὁ μακαρίτης Ἡλίας Σταυράκος, 9ος ὁ Ἡλίας Κοκκορὸς ἀπὸ τοὺς Γοράνους 10ος ὁ Κούλης Α. Παπαδάκος ἀπὸ τὴν Παταμιὰ.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες μας θ' ἀναγνωρίσουν καὶ ἄλλους. Ἴσως μερικοὶ τοὺς ἐαυτοὺς τους. Μιά καλὴ ἀνάμνησι κι' αὐτὴ τῆς περασμένης, ἀγνῆς καὶ ἀνεύθυνης ζωῆς τοῦ θρανίου.

«ὁ Παλαιός»

ΤΟ ΛΥΧΝΑΡΙ

Φώς ήλαρό, πού παραπεταμένο σ' είδα
προχτές μέσα στην αιώνια σιωπή, πού
μόνο θλίψη τρέφει κι' ή ψυχή μου πό-
νεσε.

Ό γλυκασμός τής αναδρομής με πλά-
νεσε και μ' αναμμένη την ψυχή ανα-
κάλεσα στο νου στιγμές τής πρώτης
ζωής στη γραφική της ύψη.

Τότε πού τὰ όνειρα άγκαλιασμένα με
τις φωνές τής μέρας και τὰ νυχτολού-
λουδα σμιλεύανε τὰ είδυλλιακά πλαίσια
τής θεωρητικής άφρητριάς για την κατά-
κτηση του κόσμου.

Σύντροφος, έσύ, άχώριστος στις άγριο-
καιριές του χειμώνα ή σύθαμπο του
τζικιοϋ, πού τó συδαύλιζε τó ροζια-
σμένο χέρι κάποιας άχρονης γιαγιάς,
όταν, άναγυρτοί και συνεπαρμένοι από
φόβο, άιχμαλωτιζόμαστε άπ' τις νυχτο-
παρμένες ιστορίες τής, πού μιλούσαν για
τεράστιες καστρόπορτες και κουρσεμένες
πολιτείες, για ξεδιαλεχτά παλάτια και
πλουμισμένες σκάλες.

Κι' ήταν καιρός, πού όλα ήταν μπο-
ρετά με λίγη έξαρσι στη σκέψι και δέ
μάς τρόμαζε ή επίγνωσι τής άπογνώσεως
κι όλοι μαζί κάτω από τó άγιο φώς
σου, μικροί και μεγάλοι, θωρούσαμε με
άταλάντευτη πιστι τó μέλλον, πριν ή ά-
βεβαιότητα και του κόσμου τὰ πλανέμα-
τα μάς έξαποστείλουν στις άκριες του δ-
ρίζοντα.

Σέ σένα, λυχνάρι μου, πρέπουνε τρανά
εύχαριστήρια: σύ μάς βοήθησες ήρεμα
κι' άπλά να πλάσουμε την άτομικότητα,
να έξευγενίσουμε τις ψυχές, να φωτίσου-
με τις συνειδήσεις, να άπαλύνουμε τόν
πόνο τής πίκρας.

Και τώρα, στην έποχή τής μοιραίας
ιστορικής κάμψεις, τó ζωογόνο φώς σου
δέν συγκεντρώνει την οικογένεια, γιατί
οι ήλεκτρικοί λαμπτήρες έσπασαν τούς
άρμους τής και τὰ μέλη τής δέν βλέπουνε
τó φώς σου τó άληθινό, παρά μόνο την
άμφιοβητούμενη λάμψι τών άξεδίλυτων
φωτισμών.

Κι' έγώ, άνήμπορος μπροστά στη μοίρα
του χρόνου, καθώς σε βλέπω σε τόπο
άταίριαστο, σωστό νεκροκρέβατο, άφω-
νο κι' άγέλαστο, σεπτός προσκυνητής σου
άποθέτω με εύλάβεια λουλούδινο στε-
φάνι φτιαγμένο από δλάνθιστο κλαδί έλι-
άς, σγουρό βασιλικό άπ' του σταυρού
την μνήμη και τριαντάφυλλα σταλαγμένα
άπ' τή δροσιά του μαγιάπριλου....

Θεόδωρος Σ. Κατσουλάκος

ΤΗΣ ΘΛΙΨΗΣ ΘΥΓΑΤΕΡΑ

Τής θλίψης θυγατέρα σύ κι' έγώ του
πόνου γυιός
Σ' έναν αιώνιο χωρισμό παντοτεινά ένω-
μένοι
Μές στη ζωή την άδικη, του κόσμου δ-
λου τó βιδός,
Σκορπάμε τή λαχτάρα μας στη μοίρα
πουλημένη.
Τ' άέρινό σου τó κορμί τó σμιλεψαν
κρυφοί
Θρύλοι όμορφιάς άλλοτινών καιρών λη-
σμονημένοι,
Παλαιών άγνώστων τραγουδιών νυχτερι-
νοί σκοποί
Και πόθοι αιώνων σε τρελλά όνειρατα χα
μένοι.

Τὰ μάτια τ' άνατολικά σου βάψανε βου
να
Μακρυνά στην πάχνη τής αύγής άέρινα
ύψωμένα
Τό πρωινό σ' άπέραντα πελάγη μακρυνά.
Κομμάτια λές παραμυθιών στη νύχτα
σκορπισμένα.

Κι' έχεις χυμένο στην καρδιά τών ου-
ρανών τó φώς
Και τó σκορπας στην έρημο πού γύρω
σου κοιμάται
Μέσα στα βάθη τών καιρών, παντοτεινός
σκοπός,
'Ατέλειωτη ή λατρεία μου αιώνια τó θυ-
μάται.

Μακρυνά ή σκέψη τής ζωής κι' ό θά-
νατος κοντά
Κι' έμεις, παιδιά, κυτάζουμε μιά φωτει-
νήν ήμέρα
Μές στην αιωνιότητα ή μοίρα μάς κρα-
τά
Του πόνου γυιόν έμέ κι' έσε τής θλίψης
θυγατέρα.

«Διαβάτης»

Χτές και σήμερα

ΤΑ ΜΥΛΟΒΑΓΕΝΑ

Πολλές είναι οι ιστορίες που έχουν γραφτεί για παλιούς νερόμυλους. Καθ' ένας απ' αυτούς, χωμένος μέσα σε ρεματιές, δίπλα στις όχθες ποταμιών, κάτω από πλατάνια και λεύκες, έχει να διηγηθῆ και κάτι: για ένα θρύλο, για ένα παραμύθι, για κάποιο φάντασμα, για κάποια νεράιδα ή για κάποιους καλλικιάντζαρους που στον καιρό τους βασάνιζαν τόν μυλω να... ιστορίες καλές που φοβίζουν. Προϊόντα πλούσιας φαντασίας τών άπλοϊκών ανθρώπων, που συζητιούνται γύρω από τζάκι τὰ χειμωνιάτικα βράδια, τίς μαθαίνουν οι νεώτεροι, τίς λένε στα παιδιά τους κι' έτσι, από στόμα σε στόμα, ζούνε παράλληλα με τὰ τραγούδια και τὴν ιστορία....

Ὁ δικός μας ὁ Ξηροκαμπίτικος «μύλος» δὲν έχει νὰ παρουσιάσῃ φαντάσματα, οὔτε νὰ διηγηθῆ θρύλους στοὺς ἐπισκέπτες του. Ἐχει ὅμως νὰ μολογήσῃ, σ' ὅποιον τὸν ρωτήσῃ, μίαν ἱστορίαν ζωῆς μεγάλης καὶ ἡσυχῆς.

Πράγματι αὐτὸ τὸ χαμηλὸ χτίσμα στὰ νότια τοῦ χωριοῦ, δίπλα στὴν Ρασίνα, περικυκλωμένο τώρα με βάτους θεωρεῖται σὰν τὸ πιὸ παλιὸ ἀπὸ τὰ χτίσματα τῆς περιοχῆς μας. Τὸ πότε χτίστηκε δὲν εἶναι ἀκριβῶς προσδιορισμένο.

Ἀλλὰ ἂν βασιθοῦμε σὲ ὀρισμένες ἐνδείξεις, ἐπιτρέπεται νὰ προσδιορίσουμε ὡς χρόνο κατασκευῆς καὶ λειτουργίας του τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνα. Ἦταν ἰδιοκτησία τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Ζερμπίτσας χτισμένος ἀπάνω σὲ δικούς του τόπους. Ἡ Ἱερὰ αὐτὴ Μονὴ εἶχε στὴν περιοχὴν τεράστια περιουσία, πού ἔφτανε μέχρι κάτω τὴν Μονεμβασία. Ἡ αἰτία πού τὰ μοναστήρια εἶχαν μεγάλες περιουσίες ἐπὶ Τουρκοκρατίας γιὰ ὅσους δὲν τὴν ξέρον εἶναι ἡ ἐξῆς: Στους «Ρωμιούς» ἐπέτρεπαν οἱ Τούρκοι νάχαν ἰδιοκτητὰ χτήματα «μουλκ» ἀρκεῖ νὰ πληρώναν τα χτικὰ τοὺς φόρους τους στὸ Τουρκικὸ Δημόσιο. Δὲν ἐπέτρεπαν ὅμως νὰ μεταβιβασθῆ ἡ περιουσία τους αὐτῆ σὲ κληρο-

νόμους ἄλλους ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παιδιά τους τῶν ἀτέκνων ἢ περιουσία περιερχόταν στὸ Τούρκικο κράτος.

Ἄν λοιπὸν κάποιος δὲν εἶχε παιδιά, προκειμένου νὰ περιέλθῃ ἡ περιουσία του στοὺς Τούρκους τὴν ἀφιέρωνε σὲ κάποιο μοναστήρι. Τοῦτο οἱ Τούρκοι τὸ ἐσέβοντο καὶ τὸ ἀναγνώριζαν ὡς νόμιμη πράξη*.

* Σύμφωνα με τὸ διὰ τῶν «προνομίων» δικαιικῶν καθεστῶς πού ἀναγνωρίστηκε γιὰ τοὺς ὑποδούλους Ἑλληνας. Γι' αὐτὸ ἡ περιουσία τῶν μοναστηριῶν ὄλο καὶ μεγάλωνε. Τὰ χτήματα αὐτὰ λεγότανε «Βακούφια» καὶ κατὰ τὴ λαϊκὴ παραφθορὰ «Μαγκούφια» δηλ. κτήματα ἀφιερωμένα (Βακούφ) καὶ τὰ ὅποια δὲν ἐπετρέπετο νὰ μεταβιβαστοῦν (Μεδοκούφ). Ἀπὸ δῶ βγαίνει καὶ ἡ λέξη «Μαγκούφης», ὁ ἄτεκνος ἀκόμα καὶ γιὰ χτήματα, πού δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ νοικοκύρης τους νὰ τὰ περιποιηθῆ, λέμε: «μείναμε μαγκούφια».

Ἡ μεγάλη αὐτὴ λοιπὸν περιουσία ἀπέδιδε στὸ μοναστήρι μεγάλα εἰσοδήματα καὶ φυσικὰ καὶ δημητριακὰ. Παρ' ὅλο δὲ ὅτι ἡ γύρω περιοχὴ ἦταν ἀραιοκατοικημένη (ἔμεναν κυρίως Τούρκοι μεγαλοτσιφλικάδες) ὁ μύλος ἦταν ἀπαραίτητος γιὰ τὸ ἄλεσμα τῶν δημητριακῶν. Τὸν ἔχτισε λοιπὸν τὸ μοναστήρι καὶ τὸν ἐκμεταλλεύονταν, νοικιάζοντάς τον σὲ διαφόρους κατοίκους τῆς περιοχῆς.

Οἱ πρῶτοι μυλωνάδες λέγεται ὅτι ἦταν Μανιάτες. Κάποιος μάλιστα ἀπ' αὐτοὺς, ὀνομαζόμενος Παναγέας, ἔπεσε στὸ ποτάμι, κοντὰ στὴν Πετροκαμάρια καὶ σκοτώθηκε. Ἀπὸ τοὺς ντόπιους μυλωνάδες ἔχουμε νὰ ἀναφέρουμε τὸν Δ. Σταρόγιαννη, τὸν Χαρίλ. Σταρόγιαννη, τὸν Βασίλη Νταριώτη, τὸν Μελέτη Παπαδάκο. Ἀργότερα ὁ μύλος ἀγοράστηκε ἀπὸ τὸν Στρατῆγῃ Σολωμῶ. Τελευταῖος ἐνοικιαστής τοῦ μύλου ὑπῆρξε ὁ Ἡλίας Σολωμῶς. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο τοῦ 1940 οἱ ξύλινες κορίτες με τίς ὁποῖες τὸ νερὸ ἔφθανε στὰ βαρέλια (μυλοβάγενα)

πετάχτηκαν κι' έγινετσιμεντένιο γεφύρι με δύο μυλοβάλακα άπάνω του, που φέρναν το νερό στα «μυλοβάγενα». Άπό τὰ δυό αυτά μυλοβάγενα πήρε και την όνομασίαν της ή περιοχή αυτή, ή πιο καλή για θόλτα και «αγνάντιο» του χωριού. Πρίν όχτώ χρόνια χάλασαν τὸ γεφύρι και τὰ βαγένια μαζί, γιατί έμπόδιζαν τὰ φορτωμένα, με ψηλό φορτίο, αυτοκίνητα νά περνούν από τόν δρόμο.

Έτσι τώρα απόμεινε μόνον ή όνομασία του τόπου. Μά και κείνη τώρα πάει νά λείψη, γιατί έρχισαν νά την λένε «Παράλια».

Και ποιός δέν πέρασε από εκεί άπάνω! Κάθε ξένος θεωρούσε παράλειψη νά μή πάη στο γεφυράκι αυτό και νά μή καθήση λίγο στατσιμεντένια όχτια του και ν' απολαύση ένα όμορφο θέαμα, ένα θέαμα άσυνήθιστο! Όλοι όσοι πέρασαν από κεί θυμούνται με νοσταλγία την φιλοξενία του. Οί πιο μεγάλοι από τους ντόπιους άθρονταν εκεί στα μεσαία διαχωριστικά του νερού πεζούλια κι' αγνάντευαν τὰ μακρινά χωριά, τὸ Δαφνί, την Ποταμιά, την Πολοβίτσα ή απολάμβαναν τ' όμορφο ήλιοβασιλεμα και τις στερνές χρυσές άνταύγειες, που πλημμύριζαν τή ρεματιά, κεί κατά την Κουμουστά. Όμορφες άναμνήσεις αγύριστης έποχής περνούσανε μιá-μιá από μπροστά του. Έέρανε πώς κάθε βράδυ έδω θά τις συναντήσουνε. Σ' αυτό τὸ γεφύρι θά νοιώσουνε φιλιωμένες τή λύπη και τή χαρά... Ό ήλιος έφευγε σιγά-σιγά. Θά γυρνούσε αύριο από τ' άλλο μέρος τ' ουρανού. Υπόσχεση γλυκιás προσμονής. «Καλή νύχτα, μυλοβάγενα!» Κι' οί μεγάλοι άποσύρονταν νωρίς κάπως.

Έπειτα ή ώρα της νύχτης... Τὰ πεζούλια του γεφυριού σιγά-σιγά ξαναγεμίζουν από τὰ νιάτα. Νέοι γεμάτοι σφρίγος και όνειρα. Μακρινές πλεξούδες, χρυσά μαλλιά, άνεμίζουνε από τὸ βραδυνό βουνήσιο άεράκι, που κατεβάζει ή ρεματιά. Καθισμένοι κοντά-κοντά, μά άξιόπρεπα, ψυθυρίζουνε ό ένας στον άλλο τους καημούς τους και κάνουνε τὰ όνειρα

και τις άνησυχίες τους τραγούδι. Τραγούδι που τὸ παίρνουν τ' άηδόνια του ποταμιού και τὸ τραγουδοῦν όλονυχτίς. Ρομαντική έποχή, χρυσές νεανικές καρδιές, όλα ένωμένα με τὰ «μυλοβάγενα».

Τώρα «τὸ λιθάρι», ή «φτερωτή», ή «νεροτριβή», τὸ «γεφύρι», τὰ «μυλοβάγενα» ζοῦνε μόνο στην άνάμνησι. Έστω κι' έτσι! Μά άς είναι πάντα ζωντανή!...

Τάκης Ήλ. Κομνηνός

Κατωτέρω δημοσιεύομεν δημοτικόν τραγούδι, έμπνευσμένον από τους τελευταίους σχετικώς πολέμους του Έθνους μας πρὸς τους Τούρκους (1912-13).

Διῶξε με, μάνα, διῶξε με κι εγὼ νά φύ-
[γῶ θέλω
θά πά', μάνα, στον πόλεμο πέρα μέσ' την
[Τουρκία
θά κάμης χρόνους νά μέ δῆς καιρούς νά
[μ' άπαντήσης.
Θά πᾶς, μάνα, στην έκκλησιά, θά κάμης
[τὸ σταυρὸ σου
θά δῆς τις νιές σάν λεμονιές, τους νιούς
[σάν κυπαρίσσια,
θά δῆς τή θέσι μ' άδειανή και τὸ στασί-
[δι μ' άδειο.
Θά πᾶς μάνα στα διστρατα, πέρα στα
[σταυροδρόμια,
θά λερωθῆ ή ποδίτσα σου σκουπίζοντας
[τὰ δάκρυα,
θά πασπαλιάση ή γλώσσα σου ρωτώντας
[τους διαβάτες
— Διαβάτες μου στρατιῶτες μου και σεῖς
[παιδιά δικά μου,
μήν είδατε τὸ γιόκα μου και τὸ μονογε-
[νῆ μου;
— Ό γιός σου επαντρεύτηκε πέρα μέσ'
[την Τουρκία
πήρε την πλάκα θεθερά τή μαύρη γῆς γυ-
[ναίκα
κι' αυτά τὰ άσπροχάλικα άδέλφια και
[ξαδέλφια.

(Άπό την συλλογήν δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς μαθητρίας τῆς Ε' τάξεως του Γυμνασίου μας

Γεωργίας Πρ. Παπαδάκου)

Ἄρχοντες τοῦ τόπου μας

Α' ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΛΙΑΚΑΚΟΣ

Πρῶτος δήμαρχος τοῦ δήμου Φάριδος ἦτο ὁ Θεοδόσιος Λιακάκος. Οὗτος πρὶν ἀρχίσῃ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821, ἦτο γραμματικὸς τοῦ Δερβούκου, τούρκου ἡγεμόνος τῆς περιφέρειας.

Ὁ Δερβούκος εἶχε τεραστίαν περιουσίαν, ἡ ὁποία ἤρχιζε ἀπὸ τὸ Παλιοχώρι καὶ ἐφθανεν ἕως τὴν Ἁγίαν Κυριακὴν καὶ κατῴκει εἰς πύργον σωζόμενον μέχρι σήμερον εἰς τὰ Λιακέικα. Σήμερον ὁ πύργος ἔχει δύο πατώματα ἐνῶ τότε εἶχε τρία καὶ περιεβάλετο ἀπὸ ἀρκετοὺς ἄλλους βοηθητικοὺς χώρους. Μὲ τὴν ἐναρξίν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ Τούρκοι φοβηθέντες ἐδῶ, ἤρχισαν νὰ ἀποσύρωνται πρὸς τὴν Τρίπολιν καὶ αὐτὸ ἔκανε καὶ ὁ Δερβούκος. Πρὶν φύγη εἶπεν εἰς τὸν Θεοδόσιον ὅτι τὸν ἀφήνει γενικὸν διαχειριστὴν τῆς περιουσίας του, τὴν ὁποίαν, ἐὰν γυρίσῃ θὰ ξαναπάρῃ, ἐὰν ὁμως ὄχι, θὰ μείνῃ εἰς αὐτὸν. Ἡ Τρίπολις ὁμως κατελήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὴν 23ην Σεπτεμβρίου 1821 καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν Τούρκων ἐσφάγησαν, μεταξύ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ Δερβούκος. Ἔτσι ἡ περιουσία καὶ ὁ πύργος μένουσιν εἰς τὸν Λιακάκον, ὁ ὁποῖος τῶρα γίνεται πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν γίνεται δήμαρχος τῆς Κουμουσιᾶς καὶ τῆς γύρω περιοχῆς.

Κυριώτερα ἔργα τῆς δημαρχίας του εἶναι ἡ κατασκευὴ τῆς ὁδοῦ τῆς Κουμουσιᾶς (1835) καὶ ἕνας δρόμος ἀπὸ τὸ Κλησιδὶ ἕως τὰ Λουριά (εἰς τὴν Κουμουσιᾶ).

Ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Ὁθων εἰς περιοδείαν του ἐπεσκέφθη τὴν περιοχὴν καὶ ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου Λιακάκου. Ἀναφέρεται δὲ τὸ ἐξῆς περιστατικόν: Ὁ Ὁθων εἶχεν ἀκούσει διὰ τὴν μεγάλην περιουσίαν καὶ τὸν

πλοῦτον τοῦ Λιακάκου· δι' αὐτὸ ἠρώτησεν αὐτὸν, ὅταν ἦσαν ἀνεβασμένοι εἰς τὴν ταράτσαν τοῦ πύργου. «Εἶναι ἀλήθεια, καπετὰν Ὁσδόση, ἐὰν ἀφήσῃς τὰ λάδια σου εἰς τὴν Ρασσίνα, θὰ φθάσουν εἰς τὸ Γύθειο;». Ὁ δὲ Λιακάκος ἀπήντησεν: «Ὁχι, Μεγαλειότατε, τοῦτο εἶναι ὑπερβολικόν, ἀλλ' ὅση περιοχὴ βλέπετε γύρω σας ἀνήκει εἰς ἐμένα».

Χαρακτηριστικόν τοῦ πλοῦτου του εἶναι ἐπίσης τὸ ἐξῆς. Κάποιος Χρυσικός, ἀνήκων εἰς τὸ ἀντιπολιτευόμενον κόμμα τοῦ Παναγῆ Σολωμοῦ, ἐξυπηρετήθη ὑπὸ τοῦ Λιακάκου καὶ ἠθέλησε νὰ τὸν πληρώσῃ.

Ὁ Λιακάκος δὲν ἐδέχετο καὶ εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ ἄλλου, τὸν ἐκάλεσε εἰς τὸν πύργον του, ὅπου μεταξύ τῶν ἄλλων τοῦ ἐδείξε μίαν κασσέλα γεμάτη ἀπὸ σφάτζιγγες (χρυσᾶ νομίσματα) καὶ ἄλλα πολύτιμα. Ὁ ἄλλος δὲ, τόσο ἐξεπλάγη καὶ ἐθαύμασε, ὥστε ἀνεφώνησεν «Ἄγιε Ὁσδόση, δικὰ σου εἶναι ὅλα αὐτά;».

Ἡ παρόδοσις τὸν φέρει ὡς νυμφευθέντα κόρην τοῦ Καλοκοτρώνη καὶ ὡς συγγενεὺσαντα δι' ἄλλου τρόπου μὲ τὴν Μπουμπουλίναν. Καὶ ἐὰν τούτων οὐδὲν εἶναι ἀληθές, γεγονός παραμένει ἡ ἀναμφισβήτητος ἰκνότης τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὁ μέγας διὰ τὴν ἐποχὴν του πλοῦτος. Ἀπέκτησε συνολικῶς οὐκ ὀλίγα τέκνα, ἕξ ἄρρενα καὶ δύο θήλεια. Δι' ἕκαστον τέκνον ἐκτίζεν οἰκίαν παρὰ τὸν πύργον, αἱ ὁποῖαι ἐπετέλεσαν τὸν πυρῆνα τοῦ δημιουργουμένου χωρίου μὲ τὴν ὀνομασίαν «Λιακέικα».

Ἐκλεκτὸς ἀπόγονος τούτου ζῆ σήμερον εἰς Η.Π.Α. ὁ Σ. Λιακάκος, ὅστις τελευταίως ἐδώρησε μέγα χρηματικὸν ποσὸν διὰ τὸ Νοσοκομεῖον Σπάρτης.

Γεώργιος Π. Σολωμός

— ΕΗΡΟΚΑΜΠΙΤΙΚΑ ΝΕΑ —

— Μέ εξαιρετική λαμπρότητα γιορτάσθηκε η εθνική επέτειος της 25ης Μαρτίου, η οποία έκλεισε με τη θεατρική παράστασι «Ο Παπαφλέσσας» του Σπ. Μελά.

— Μέ γενναία συμβολή της Κοινότητος και την καλλιτεχνική ιδιοφυΐα του κ.

ΘΕΑΤΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Συνέχεια εκ της 2ας σελίδος

5) Τάσος (φοιτητής)	Βεν. Καρκαμπάσης
6) Θάνος »	'Αλέκος Λεονταρίτης
7) Βάσος »	Γεώργ. Μιχαλακάκος
8) Πλάτωνας »	Γεώργ. Προκοπίδης
9) Μπαρμινι-Γιώργης	Βασ. Δ. Καρκαμπάσης
10) Διαιδρωτάι (φοιτητάι)	'Αρισ. Παπαδάκος
11)	Βασ. Εύσ. Σολωμός

'Εκτός από το έργο αυτό δώσαμε και μιὰ κωμωδία «η Δασκάλα», αλλά με άλλαγμένο τον τίτλο «ο δάσκαλος του ήγμου Φάριδος», για να τραδηζουμε πιο πολὺ τὸ ενδιαφέρον τοῦ κόσμου.

Στις 23-6-32 στή μόνιμη τότε σκηνή τοῦ Σχολείου μας δώσαμε τὴν ἱστορική πρώτη παράστασι με συμμετοχή κοριτσιῶν. Ἡ αἴθουσα ἦταν ἀσφυκτικά γεμάτη. Τοὺς τράβηξε ὅλους ἡ περιέργεια νὰ ἴδωῦν ἐρασιτέχνες στή σκηνή. Τὴν ἀγωνία ποὺ μοῦ γεννοῦσε ὁ φόβος τῆς μεγάλης εὐθύνης καθῶς καὶ τὴν κόπωσί μου, ὅλα τὰ ξέχασα, ὅταν στὸ πρῶτο διάλειμμα ὄρμησαν κυριολεκτικά στὰ παρασκήνια ὁ δάσκαλος Σολωμός, ὁ Γ. Σακελλαριάδης καὶ πολλοὶ ἄλλοι καὶ μοῦ ἐσφίξαν ζεστά τὸ χέρι. «Καμιά διαφορά, μοῦ εἶπαν, ἀπὸ τὸ ἔργο ποὺ τὸ εἶδαμε στὸ ἐθνικὸ με τὸν Βεάκη». Ἀπὸ τὴν συγκίνησί μου ἐδάκρυσα... Εἶχαμε ὅλοι δουλέψει με ψυχὴ καὶ ἀνταμειφθήκαμε ἀπὸ τὸ λίαν θεατρόφιλο κοινὸ τοῦ χωριοῦ μας με τὰ πιὸ δυνατὰ...παλαμάκια.

Ἔτσι πρωταρχίσαμε με τὶς ἀξίες αὐτὲς κοπέλλες τὴν πρώτη ἐξόρμησι καὶ σπᾶσαμε τὴν προκατάληψι ὅτι τὰ κορίτσια δὲν γίνονται «θεατρίνες»! Ἡ ἀρχὴ εἶχε γίνει».

Εὐχαριστοῦμε τὸν φίλτατο κ. Βενιζ. Καρκαμπάση γιὰ τὶς πληροφορίες αὐτὰς. Θὰ συνεχίσουμε στὸ ἐπόμενο φύλλο.

ὁ Παλαιός

Γ. Στεργιανόπουλου, τὸ ὄνειρο τῶν θεατροφίλων τοῦ χωριοῦ ἐγινε πραγματικότης. Κατεσκευάσθη μόνιμη σκηνὴ στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Κοιν. Καταστήματος.

— Πλήθθ κόσμου κατέκλυσαν τὸ χωριὸ μας τὶς μέρες τοῦ Πάσχα. Τὸ ἔηρο κάμπι ζωντάνεψε. Γέμισε ἡ ἀγορὰ, θύμισε καλὲς παλιὲς μέρες.

— Ἡ φιλαρμονική μας ἐπαιξε με πολλὴ ἐπιτυχία ἔργα παλαιῶν καὶ νέων συνθετῶν τὸ Πάσχα καὶ ἔδωσε τὸ «παρῶν» σὲ πολλὲς ἄλλες ἑορταστικὲς ἐκδηλώσεις τῶν χωριῶν.

— Τὶς ἡμέρες θὰ ἀρχίσῃ ἡ ἀσφαλτοστρωσι τοῦ δρόμου μέχρι Καμινίων.

— Τώρα ποὺ ὁ καιρὸς ἐφτιαξε τὰ τραπεζάκια πῆραν θέσι στὴν πλατεία κι' ὁ πλάτανος γνωρίζει δόξες.

Θάνατοι:

— Εἰς διάστημα μηνὸς ἀπέθανον οἱ: Β. Μηνόπετρα ἀπὸ τὰ Λιακέικα, Γ. Σολωμός, Ἐλ. Λάσκαρη, Δημ. Βολτῆς στὴν Ἀθήνα καὶ ὁ Δημήτριος Πουλάκος ἀπὸ τὴ Μούσγα. Θεριμὰ συλλυπητήρια στὶς οἰκογενειὲς τοὺς.

Στέλλα Ἀν. Καπετανάκου

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

"ΤΟ ΕΗΡΟΚΑΜΠΙ,"

Ἐκδίδεται ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως Ἐηροκαμπίου Λακωνίας

Ἰπεύθυνος διὰ τὴν ἐπιλογὴν τῆς ὕλης

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΑΤΣΟΥΛΑΚΟΣ

Καθηγητῆς Φιλολογίας

(Ἐηροκάμπι Σπάρτης)

Τεχνικὴ ἐπιμέλεια ἐκδόσεως

Ἰπεύθυνος Τυπογραφείου

ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΡ. ΧΙΩΤΗΣ

(Σπάρτη, Θερμοπυλῶν 6)

Τιμὴ τεύχους Δρχ. 2.